

človeka pripuša; je vladi sveta dolžnost, ne le telesni in duhovni blagor državljanov po zmožnosti in vestno poskerbljevati, ampak tudi njih skerbi, njih prizadevanja po večni sreči ne zavirati; če so kristjanje, če so katoličanje naj zvestejši državljani; če je cerkev nravna naprava, toraj že samo na sebi po svojem bistvu svobodospošтовavna, ki vsakega rada in z veseljem sprejme, kateri se ji zaupa, pa nikomur sile ne dela, kateri je spoznati in poslušati noče; in če je cerkev poslednjič učivna, od zgoraj od Boga vtemeljena in pooblastena, so verske resnice, ker božje, nepremenljive in nedotakljive, in imajo v cerkvi le cerkveni služabniki v to nalaš posvečeni in pooblasteni govoriti in učiti: kakšna je potem svobodnjava, liberalnost tistih kričavcev po vestni svobodi, kateri se vernim državljanom ko učniki in preroki nepoklicano vsiljujejo, šole od cerkve tergati hočejo, sveti zakrament zakona odstraniti želijo, ter tirjajo, da bi več kot štiri in dvajset milijonov vernikov v verskih in vestnih zadevah, ali hočejo ali nočejo, se njih volji podvrgli, cerkvene pravice pa zanemarili? Niso morda taki, da si tudi vedno po svobodi kričé, zatiravci prave in pametne svobode? Kdo bo to tajiti se prederznil? Toraj z obraza krinko, in pokažite se vi kričavci brez šeme vernemu svetu, da ta zvé, kdo ste vi njegovi prijatelji! Na čelu se vam bere z rudečimi čerkami pisano, da vam je keršanstvo tern v peti, da ste sebičniki, mučitelji vesti in zaresne svobode, sužnji mesenih strast in slast! — Take verni keršanski svet miluje, njih naklepe pa zametuje, s takimi posebno verni naš slovenski narod nič opraviiti nima". (1867 str. 274—5.)

Dobri sveti.

4. Svoje vere nas ne bodi sram!

Cesarja Viljelma in njegovih vero zapovedujočih besedi so že nekateri pozabili, nekateri pa še ne. Meni je undan ta mogočni cesar prav živo spet pred oči stopil. Domišljija mi ga je ravno takrat zasačila, ko se je bil vernil s tiste strašanske vožnje, ktero bo pomnil, dokler bo živ. To res ni, kar si bodi: pri belem dnevi streljati na domačega človeka, pa na tacega, ki je vikši, kakor vsi drugi v deželi! Kdo bi se ne vstrašil, kdo ne jezil! (Kakor bi ga videl, se mi zdi, kako se domu prisedši ogerne berž v gorkejši plašč, kajti neka treslica ga jame preletavati.) Serce mu je nemirno, glava tudi. Zdaj začne premišljevati, resno premišljevati. Na misel mu pride v prvi versti tisto vprašanje, o katerem terdijo „filozofi“, da začne vsakemu preglavico delati kmali potem, ko jame sam misliti in prevdarjati, zlasti pa ko začne v šolo hoditi: vprašanje „zakaj?“ „Vprašanje, ki se po nižih in viših šolah tolikrat ponavlja — tisti „zakaj?“ — sili tudi nesrečnemu cesarju s

tako nadležnostjo v glavo, da ga nima miru, dokler si ne najde pravega odgovora. Kajti to ve, da vsak „zakaj?“ ima svoj „zato“. In pri tej priložnosti ni bilo tako težko najti primerne „zato“. Saj se mu je že pred lahko dozdevalo, da njegov prvi minister ne poteguje za pravi vajat; saj je že pred lahko sprevidel, da med družimi zlasti minister bogočastja in nauka nekako na prekuc nagiba „vladarsko kočijo“.

Ali človek je že tak, da takrat, ko je zdrav, ko mu je dobro, sploh v sreči na vest nekoliko rad pozabi; ko pa prihruje nevihta z nepričakovano silo, tedaj je izmed vseh strašilnih čutil, ki planejo nadenj, prvo in najsilnejše — čutilo grešnosti, zadolženja: vest se zbudi! Kadar sačne nenavadno silovit potres hišo tresti in zibati, takrat jamejo nehoté „križe delati“ še taki, ki so se bili že od molitve poslovili. Ko je bilo n. pr. lani v Ljubljani in po okolici ljubljanski tisto hudo gromenje in grozovito treskanje, kakoršnega ne pomnijo naj starejši Ljubljančanje, je bilo potlej slišati, da so mnogi (sicer prederzni) zagrabili za molek, kakor za naj varniše orožje, in naglas in po tihem so molili taki, kateri dokaj časa niso imeli te navade, ki so o lepih dneh zasmehovali druge zastran pobožnosti. S tem nočem nikomur nič očitati, ampak le toliko hočem reči, da človeška natora je taka. Kadar pride naj hujša stiska, da človek plava med življenjem in smertjo, takrat mu pridejo — ne vem kako je to — naj pred in naj bolj v živo na misel njegovi grehi! Izjeme divjih prederznežev so, ali izjeme so itak povsod z malimi čerkami tiskane, tedaj se sploh na nje ni toliko ozirati. Po svoji nespačeni natori, tako so nas v velicem bolj učenem katekizmu učili, je človek veren. Kadar se nad nami oglasi vsegamogočni Kralj in nam požuga s Svojim kaznovalnim perstom, tedaj ostermi vsaka duša, ki še ni infernalno spridena in želi, če bi bilo še kako mogoče, vsako napako in pregreho popraviti. Naravnost v oči smertni nevarnosti sme in more brez straha in trepeta gledati le nepopačena ali spokorjena nedolžnost. Vsak drugi dobi treslico in se čuti nezrečeno majhnega, nezrečeno slabega, recite, kar hočete.

Nekako enako je moralo biti tudi cesarju Viljelmu ob in po smertni nevarnosti; vsaj iz njegovih besedi se da tako soditi. Kmali po nesreči so mu prišli dr. Falk i. dr. gratulirat; ne zato, ker je bil ostreljen, marveč nad tem so veselje razodeli, da se je še torej srečno izšlo, da ga je namreč nevredni zločinec streljal, pa ne ustrelil. Pri tej priložnosti jim reče cesar resne in tehtne besede: „Pred vsem je treba skrbeti, da ljudstvo ob vero ne pride!“ Večkrat se v malo besedah jako veliko pove; tako je bilo tukaj. Hotel jim je menda reči (in v takem položaju mu je šlo gotovo od serca): Vi ste moji služabniki, svetovalci moji, glejte kam se zavozi, če brezvernost pot kaže; začnite precej drugače, kar precej. Pred vsem vi sami nikar nikomur vere ne

jemljite, skušajte pa tudi po svoji moči in oblasti zabraniti, da je tudi drugi nikomur jemali ne bodo! Tako naj vojni minister skerbi, da se med vojaščino čedalje bolj vnema versko življenje, da se ne bodo stare dobre majke več imele vzroka jokati nad svojimi sinovi, ki večkrat nedolžno pobožni gredo v vojake, nazaj pa pridejo vsi sprideni in hudobni; poljski in kupčijški minister naj gleda, da bodo ljudje, kateri so v njegovem delokrogu, prav verni in pobožni ljudje, potlej se ne bo bati odertije, goljufije, nezadovoljnosti in nesreče, kajti dokler imajo živo vero kmetje, delavci, rokodelci, obertniki, kupci i. t. d., tako dolgo so delavni, varčni, trezni in zmerni, zadovoljni in srečni; minister pravosodja naj dela na to, da bo splošnje mnenje in vedenje imelo svoj izvir v veri, da se zoper vero ne bo nikjer ne pisalo, ne govorilo i. t. d., prav posebno pa naj skerbi dr. Falk, da se bodo nedelje in prazniki povsod posvečevali, da ne bode noben državljani imel pravice jih skruniti, najvažniša pa je njegova naloga glede šole: kar zdaj v šoli bolj ali manj pri miru sedi pa „roke na klopi derži“, to bo enkrat tisto število, ki se imenuje ljudstvo; ako se pa otrokom že ob času šolanja vera vzame, potlej mi vsi drugi ministri ne morejo nič pomagati, mi nimajo ničesar svetovati, ničesar varovati in braniti, kajti vera ni kakor kaka igrača, ki se otroku vzame, pa se muspet nazaj da, kadar hoče. Kakoršni so zdaj otroci, taki bodo nekaj ljudje, raje slabši nego boljši“. Da bode pa sploh mogoče kaj prida doseči, naj duhovnov in redovnikov nikar ne odganjajo in preganjajo, marveč prosijo naj jih, s povzdignjenimi rokami naj jih prosijo, da pomagajo vero braniti, da je ljudstva ne zgubi.

Ne rečem, da bi bil ravno s temi besedami cesar razložil in pojasnil svoj izrek, toliko pa je gotovo, če hočejo imeti besede njegove: „Pred vsem skerbite, da ljudstvo ne pride ob vero“, sploh kak pomen, ne morejo imeti drugačnega, kakor tega, ki je bil ravno kar razložen, ki bi se dal pa še veliko širniše in točniše izpeljati.

Nekaj časa potem je prišel cesar Viljelm zaradi vterjenja svojega zdravja na našo avstrijsko zemljo v prelepi kraj „Zřďřl“. — Le škoda, da Ljubljana ni zadosti lepa, nima prijetnih toplic; znabiti bi bil visoki gost obiskal še našo Ljubljano. Tukaj bi bil imel tudi mnogokaj pokregati; kajti tak, ki je bil že enkrat v hudi nesreči, veliko ročniše spozna simptome, ki naznanjajo nesrečo in pogin. Kmali bi zvedel, da brezverski časniki in druge kužljive okoliščine so o kratkih letih silno veliko pokvarili gledé verskega življenja.

Pa ker ga ni bilo k nam visokega gosta, da bi bil kaj tacega zvedel in vernost ukazal, že vidim, da ne bo drugače, kakor da po njegovem navodu jaz potrebno nasvetujem: **Pred vsem skerbite skerbite**, da ljudstvo vere ne izgubi, in da je ljudstvo ne izgubi, je „conditio

sine qua non", da je mladina ne izgubi; kajti, če že mladina pride ob vero, tedaj ljudstvo ne bo imelo kaj zgubljati. Skerbite toraj, da bo pri velikih in malih zborih, pri letnih in mesečnih konferencah, pri rednih in izvanrednih sejah, pri javnih in tajnih svetih povsod prvo vprašanje na programu, na dnevnem redu: ali živi mladina, kakor se gre, po zapovedih naše sv. kat. vere? s kakimi pobožnostmi in svečanostmi bi se dalo versko življenje v tem mescu ali v onem letnem času pri mladini oživljati? kaj storiti, da bo mladina pogosto in vredno prejemala sv. zakramente, da bo saj poletni čas vsak dan pobožno pri sv. maši? kaj bi bilo ukreniti, da bi se katoliško življenje slovenske mladine nadzorovalo tudi zunaj šole, tudi v stanovanji, da bi dijaki ne imeli sitnosti s sl. policijo in policija ne z dijaki i. t. d. po okolišnih časa in kraja?! Kdo ne ve? da se naše šolske postave začenjajo z besedami: „Š. 1. Ljudski šoli je naloga, odrejati otroke, da bodo nramni in pobožni“. (Ljublj. izdava pag. 8.)

Vendar kdo bi verjel, mnogo — kaj bi rekel — večina olikanih je, ki imajo še zmiraj svoja imena zapisana v kerstni knjigi kat. cerkve, pa jih je sram, katoliško življenje očitno podpirati, priporočati, povzdigovati i. t. d.! — Naka! sramovati se nam pa ni treba! Kar je blazega, dobrega, pravičnega je na naši strani! Kar imajo olikani in omikani in tutti quanti, kateri „humanizem“ in „ljubezen“ brez žive vere povsod tako na glas prodajajo, kakor oni možic, ki pred seboj porivaje voziček z „zabeljenim posladkanim ledom“ s kričečim glasom priporoča svoj „sorbetino“ — dobrega v svojem nauku, to imajo od sv. vere, to je sad, ki je zrastel na kerščanskih tleh: pa oni ga le ponujajo, dati ga ne morejo, ker nimajo drevesa, na katerem raste. Pač se jim godi, kakor onemu, ki se je veselil, kako bo slastno črešnje zibal, ker je sodnik odločil, da opravdane črešnje pri mejniku naj bo pol njegove, pol pa nasprotnikove. A nasprotni sosed je obsodbo nagajivo po čerki vzal, črešnjevo drevo premeril ter spodnjo polovico sebi odločil in si precej spodžagal svoj del. Naj pa zdaj nasprotnik na zgornji polovici črešnje obira, ako more veje brez debla in korenin v zraku obderžati! Ravno toliko velja moralnost brez verske podlage.

Sv. kat. Cerkev, ta družba pravovernih kristijanov, je tako vzvišena, tako čestita družba, da vsak, kateri jej zabavlja, ni za las boljši, kakor Esopov lisjak, ki zlahtnega, toda previsoko obešenega grozdja ni mogel doseči, pa je jel lajati: „Omphakes eisin — kisló je!“

Sedanji liberalni starši, učitelji, gospodarji i. t. d. bi imeli radi nedolžne hčere in sinove, dobre učence in učenke, zveste posle i. t. d.; jezni so, če jim eno ali drugo iz ojníc uide — katoliške cerkve

pa ne marajo. Dobri pridelek imajo radi, za njivo pa, kjer tako žlahtno blago raste, se ne zmenijo. Farizejci so čudeže in dobre Jezusove tudi radi videli (še prosili so, naj jim kako znamenje pokaže), le Jezusa so zaničevali, in celo zbleknili, da s pomočjo hud . . . Pa kako nebeško modro jih je Gospod zavernil, da so bili vsi poparjeni, ne bom pravil, ker je znano vsim, kateri v cerkev hodijo; le to opomnim, da jim je za na pot v prevdarek še ta-le nauk dal: „Hinaenci, ki ste, naredite drevo **in** sad slab, ali pa naredite drevo **in** sad dober; drevo se spozna po sadu!“ Sapienti sat! — Če hočete imeti pošteno mladino, ljubite katoliško cerkev, če ste pa z divjostjo, strasti polno, zadovoljni, le bodite slobodno! Mi pa pred vsem svetom brez skerbi in straha spoznamo, da ni nič pod solncem častnišega in blažjega, kakor spolnjevati zapovedi Božje in cerkvene! Kdor jih na tanjko spolnuje od groba do zibel, je najmogočnejši na celim svetu: ne plaši ga ne ogenj ne povodenj, ne kuga ne kolera, ne meč ne sekira; vesel je življenja, vesel pa tudi smerti. „Blagor mu!“ —

Stric.

Dopisi in novice.

— **Slovensko učiteljsko društvo** je imelo odborovo sejo 3. t. m. Tajnik M. Močnik poroča: Uže m. m. smo se menili o tem, kako bi bilo času primerno, ako bi društvo o svečanosti cesarjeve 25letne sreberne poroke v slovenskem jeziku za naše ljudstvo kako brošuro izdalo, kakor nameravajo to storiti druge narodnosti v Avstriji. — G. Ciperle, učitelj na Dunaji, je prašal v »Pihlerjevi« knjižarni na Dunaji, bi le založništvo dovolilo prestavo brošure, ki ima tam iziti in knjigo potem izdati tudi v slovenskem jeziku. Odgovor je bil da: ako slov. učit. društvo vzame 10.000 bukvic za 450 gl. — No, v tak pogoj se spuščati nam ni kazalo; takoj se ponudi g. Ciperle, da hoče sam spisati tako knjigo, ki naj se potem v Ljubljani tiska. To bi bilo v redu. — Ali kje dobiti podobe? Pisalo se je sim in tam; poslednjič nam obljubi hervaški pedagogični-knjiž. zbor, da nam hoče tiskati podobe Nj. Velikanstev, kolikor jih bomo potrebovali. — Tajnik pokaže odbornikom dve poli uže tiskani, tretja pravi, če gotova biti do 8. t. m. in ko bode knjiga vezana se takoj začne razpošiljati. — Zbor odobruje to delovanje, določi ceno knjigi na 15 kr., ker toliko velja tudi nemška knjiga »Franc Josef das Leben eines edlen Fürsten«, ki ima le 2 tiskani poli in v manjšem formatu, le nekaj več lesoreznih podob.

II. točka je bila: kako se će nadaljevati »poučno berilo«, katerega je vže tiskanega dve poli. — Stvar se je odložila do prihodnjega zborovanja; do tistega časa se ima predložiti kak načrt, kaj ima priti v berilo, in odbornikov kdo bode doveršil pričeto delo. Prihodnja seja bode v četrtek 1. maja t. l., h kateri se vljudno vabijo domači in unanji odborniki.

— **Iz Vojnika.** Celjsko učit. društvo imelo je 3. aprila v mestnej dekliskej šoli svoj četerti letošnji redni shod, kojega se je blizo trideset udov vdeležilo.

Ko so se razne pesni odpele, in zapisnik zadnje seje v slovenskem in nemškem jeziku prečital in odobril, predstavi in pozdravi gosp. predsednik štiri